

**До разової спеціалізованої вченої ради
Національної академії внутрішніх справ**

ВІДГУК

**офіційного опонента – професора кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ, доктора
юридичних наук, професора Кройтора Володимира Андрійовича
на дисертаційне дослідження Марініч Жанни Сергіївни
«Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття
поліцейського в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 – Право**

Актуальність дисертаційного дослідження. Вибір теми дослідження Марініч Жанни Сергіївни «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні» обумовлено її актуальністю для науки цивільного права та правозастосовної практики. Маю зазначити, що авторка вірно відзначила, що у сучасних умовах трансформації українського суспільства, реформування правоохоронної системи й утвердження європейських стандартів прав людини особливого значення набуває забезпечення належного рівня гарантування прав і свобод осіб, які здійснюють публічно-владні функції, зокрема поліцейських. Поліцейський, з одного боку, є представником держави й наділений державно-владними повноваженнями, а з іншого – фізичною особою, носієм особистих немайнових прав, які потребують належного цивільно-правового захисту.

В дисертації вірно зазначається, що одним із видів особистих немайнових прав поліцейських є особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття, до яких, зокрема, належать право на повагу до гідності та честі, право на недоторканність ділової репутації, право на індивідуальність та ін. Здійснення та захист поліцейським особистих немайнових прав, що забезпечують його соціальне буття, має низку особливостей. Це пов'язано насамперед із публічним характером діяльності поліцейського, постійною взаємодією з населенням, участю в конфліктних ситуаціях, а також значним рівнем суспільного контролю та медійної уваги. У таких умовах будь-які дії чи рішення поліцейського можуть

ставати об'єктом широкого обговорення, оцінки або критики, що нерідко супроводжується поширенням недостовірної інформації, яка негативно впливає на його честь, гідність і професійну репутацію. Правове регулювання особистих немайнових прав поліцейських має комплексний характер. З одного боку, особисті немайнові права регулюються нормами цивільного законодавства України, а з іншого – їх реалізація та захист нерозривно пов'язані зі специфікою проходження служби в Національній поліції України, що визначається адміністративно-правовими нормами та спеціальним законодавством. Це зумовлює необхідність комплексного наукового аналізу, спрямованого на виявлення особливостей правової природи зазначених прав і формування цілісного наукового підходу щодо їх цивільно-правового захисту.

Розгляд цих проблем пов'язується також з реалізацією стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу. Актуальність дисертаційного дослідження Марініч Жанни Сергіївни «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні» також підтверджується необхідністю осмислення результатів національної правової реформи.

Таким чином, обрання Марініч Жанною Сергіївною теми дисертаційного дослідження «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні» є актуальним та важливим як для науки цивільного права так і для судової практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження ґрунтується на основних положеннях Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, а також передбачено річними планами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2021–2025 роки.

У дисертації чітко сформульовані ***мета та завдання наукового***

дослідження, їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт та предмет дослідження визначені відповідно до встановлених вимог та дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності.

Дисертаційне дослідження виконане та оформлене на високому науковому та професійному рівні. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (216 найменувань на 21 сторінці) та одного додатка (на двох сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 203 сторінки, із них основного тексту – 177 сторінок.

Дослідження містить ґрунтовні наукові положення, які мають науково-теоретичне значення та практичну спрямованість. Здобувачем проаналізовані та використані, в основному, всі відомі на даний час роботи праці науковців, які стосуються предмета дослідження, про що свідчить зазначена дисертанткою теоретична база дослідження, виявлена сутність вказаної проблематики, визначено практичне значення дисертаційної роботи.

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими. Аналіз тексту дисертаційної роботи дає підстави зробити висновок, що дисертантка вдало використовує **методи дослідження** та демонструє наявність навичок творчого наукового дослідження. Відповідно до поставлених мети й завдань основою методології дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ. Зокрема, використання методів індукції та дедукції надало змогу виокремити ознаки особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні, а також сформулювати поняття відповідної правової категорії. За допомогою методів аналізу та синтезу з'ясовано структурні елементи особистого немайнового права в суб'єктивному розумінні. Застосування методу системного аналізу надало можливість дослідити інститут особистих немайнових прав поліцейських як упорядковану систему взаємопов'язаних елементів. Історико-правовий та порівняльно-історичний методи використовувалися для вивчення генези й закономірностей розвитку правового регулювання інституту особистих

немайнових прав. Метод аналогії розширив пізнавальні можливості дослідження шляхом перенесення наукових висновків із суміжних або більш досліджених правових систем, зокрема держав Європейського Союзу. Застосування порівняльно-правового та формально-догматичного методів дозволило проаналізувати нормативну регламентацію особистих немайнових прав поліцейських, порівняти її з доктринальними підходами та виявити прогалини й колізії правового регулювання. За допомогою формально-догматичного методу здійснювалося тлумачення норм права та формування юридично виважених висновків. Застосування методу альтернатив стало підґрунтям для формування нових наукових гіпотез, зокрема щодо потенційної майнової природи окремих нематеріальних благ та їхньої участі в цивільному обороті.

Дисертація Марініч Жанни Сергіївни «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні» викладена грамотною мовою, сприймається легко та з інтересом. Роботі притаманний науковий стиль.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій зумовлюється належним науковим ступенем та високим рівнем обґрунтованості висновків й результатів дисертаційного дослідження.

Представлене дисертаційне дослідження є одним із перших системних досліджень теоретичних та практичних аспектів наукового дослідження проблематики реалізації особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні.

Наукова новизна результатів дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертаційної роботи Марініч Жанни Сергіївни «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні», в значній мірі зумовлюється актуальністю дослідження та обраним напрямом.

Дисертант слушно визначає, що захист особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського, має такі особливості, як:

- 1) поєднання приватно-правового та публічно-правового характеру захисту;
- 2) підвищений рівень публічного контролю;
- 3) наявність спеціальних обмежень,

пов'язаних із проходженням служби в органах і підрозділах Національної поліції України; 4) специфіка об'єкта захисту, яким є особисті немайнові блага поліцейського (честь, гідність, ділова репутація, зображення тощо), що можуть зазнавати втручання у зв'язку з виконанням службових повноважень; 5) необхідність забезпечення балансу між приватним і публічним інтересом.

Цілком можливо погодитись з аргументами автора про розуміння захисту особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського, як системи правових засобів і способів впливу, що здійснюються поліцейським або відповідними юрисдикційними органами у разі порушення, невизнання або оспорювання особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського, і яка реалізується шляхом застосування відповідних способів захисту з урахуванням особливостей публічно-службового статусу поліцейського, підвищеного рівня публічного контролю та необхідності забезпечення балансу між приватним і публічним інтересом.

Важливим для доктрини цивільного права є наукове судження дисертантки про те, що особисті немайнові права, що забезпечують захист особистого життя та інформаційного простору поліцейського, належать поліцейському на загальних підставах як фізичній особі, однак їхня реалізація має низку особливостей, зумовлених характером правоохоронної діяльності, наявністю службових повноважень і доступом до інформації з обмеженим доступом. Зокрема, реалізація поліцейським права на особисте життя та його таємницю поєднується з необхідністю дотримання службової дисципліни, етичних стандартів поведінки та виконання вимог законодавства у сфері запобігання корупції; право на інформацію здійснюється з урахуванням встановлених законом обмежень щодо використання й поширення службової, конфіденційної та іншої інформації з обмеженим доступом; право на особисті папери та розпорядження ними реалізується з урахуванням наявності у таких паперах службових відомостей, отриманих під час виконання службових повноважень; право на таємницю кореспонденції гарантується поліцейському, однак може бути обмежене у випадках і в порядку, визначених законом, зокрема на підставі судового рішення.

Дисертація містить ще цілу низку цікавих висновків для науки цивільного права. Відповідно дисертаційне дослідження Марініч Жанни Сергіївни свідчить про ґрунтовне опрацювання ним чинного законодавства, спеціальної зарубіжної літератури, довідкових видань, судової практики з означеної проблематики.

Отже, загалом ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатньо високою, пропозиції зроблені на належному науковому рівні. Робота є досить збалансованою, виконаною згідно з встановленими вимогами, завершується сформульованими висновками, пропозиціями щодо удосконалення чинного законодавства у сфері правовідносин, що виникають під час реалізації особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні.

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження. У дисертації Марініч Жанни Сергіївни «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні» сформульовано важливі для науки цивільного права теоретичні висновки й практичні рекомендації. Вони можуть бути використані у правотворчій і правозастосовній діяльності, а також у навчальному процесі.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючі актуальність і високий науковий рівень проведеного Марініч Жанною Сергіївною дослідження «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні», його обґрунтованість і достовірність, наукову новизну, теоретичну та практичну значимість його результатів для вирішення низки правових проблем сьогодення, слід звернути увагу на певні дискусійні моменти і висловити такі зауваження щодо окремих положень роботи.

Потребує роз'яснення позиція дисертанта щодо можливості виокремлення «інституту особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні» (стор. 2, 12, 25 та ін. дисертації). Як свідчить доктрина права формування правового інституту в системі права означає, що відповідний суспільний інститут визнається владним суб'єктом необхідним, обов'язковим, тобто санкціонується ним, а отже правила поведінки, що визначають

функціонування цього суспільного інституту втілюються в відповідних нормах права. Маю зазначити, що авторка також зазначає в дисертаційному дослідженні про існування «інституту особистих немайнових прав» (стор.15 дисертації). Відповідно вважаю спірним виділення авторкою в дисертаційному дослідженні «інституту особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні». Норми права, що регулюють відносини з реалізації особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні слід вважати субінститутом інституту особистих немайнових прав в цивільному праві.

Дисертантка стверджує, що особливості здійснення особистих немайнових права, що забезпечують фізичну автономію та соціальну самореалізацію поліцейського, полягають у поєднанні загальноправових гарантій з визначеними законом службовими обмеженнями, зумовленими характером правоохоронної діяльності, необхідністю забезпечення публічної безпеки, дотриманням службової дисципліни, принципу політичної нейтральності, а також запобіганням конфлікту інтересів. Термін «гарантії» охоплює систему правових, економічних та організаційних засобів, що забезпечують реалізацію та охорону прав фізичних та юридичних осіб. При чому, це поняття неоднозначно сприймається в доктрині цивільного права. Існує певна дискусія з цього питання. Вважаю, що було б доречно щоб авторка мала розкрити власне бачення сутності поняття гарантій та системи гарантій стосовно особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні. Хотілося б почути думку здобувачки з цього приводу.

На стор. 116-159 дисертації здобувачкою розглядаються питання захисту особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського. Дисертантка визначає захист особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського, як системи правових засобів і способів впливу, що здійснюються поліцейським або відповідними юрисдикційними органами у разі порушення, невизнання або оспорювання особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського, і яка реалізується шляхом

застосування відповідних способів захисту з урахуванням особливостей публічно-службового статусу поліцейського, підвищеного рівня публічного контролю та необхідності забезпечення балансу між приватним і публічним інтересом. В роботі докладно розглянута проблематика особливостей форм та способів захисту немайнових прав, що забезпечують соціальне буття поліцейського. Авторка вірно зазначає, що судова форма захисту цивільних прав є найефективнішою та найдосконалішою формою захисту прав, свобод і законних інтересів суб'єктів цивільних правовідносин, зокрема через поширення юрисдикції суду на всі правовідносини, що виникають в країні, можливість застосування аналогії права та закону, заборону на відмову в здійсненні правосуддя за мотивами відсутності, неповноти, нечіткості, суперечливості законодавства, що регулює спірні відносини. Разом з тим, вважаю, що дисертантка в своєму дослідженні мала б приділити увагу медіації.

У сучасних реаліях глобалізації суспільного життя особливе зацікавлення викликають дослідження питань досягнення ефективної комунікації, плідної взаємодії суб'єктів, швидкого врегулювання конфліктів тощо, в основі яких лежать альтернативні способи вирішення спорів, зокрема медіація. За своєю сутністю медіація як процедура примирення забезпечує сторонам збереження партнерських взаємовідносин, можливості проводити подальшу спільну діяльність у різних сферах. Зростання популярності медіації вказує на прагнення українського суспільства до справедливості та верховенства права. Метою медіації є «перезавантаження» суспільної свідомості, відхід від установки конфронтації до усвідомлення переваг консенсусу. Хоча законодавство України передбачає можливість використання медіації, вона ще не стала загальноприйнятою практикою для вирішення спорів, зокрема за участі поліцейських. На моє переконання позиція здобувача з цього важливого питання потребує детального пояснення під час публічного захисту.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Утім, висловлені зауваження є дискусійними та істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони викликані інтересом до

рецензованого дослідження, новизною та актуальністю питань, що розглядаються здобувачем. Розроблені в дисертації ідеї можуть бути підґрунтям для подальшого плідного дослідження даної теми. Публікації відповідають темі дослідження.

Зміст дисертації в повній мірі відповідає її назві. Сама робота відповідає встановленим вимогам, була оприлюднена у належні терміни. Знайомство із науковою працею Марініч Жанни Сергіївни «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні», належне використання автором наукових джерел у тексті дисертації, в тому числі іншомовних, дозволяє прийти до висновку про відсутність у дослідженні як привласнення авторства чи чужого твору науки та випадків використання у тексті вказаної наукової роботи чужого твору чи його частини без посилання на автора, так і відсутність порушення інших елементів академічної доброчесності.

Як **висновок** слід зазначити, що дисертація Марініч Жанни Сергіївни «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні» є самостійним завершеним науковим дослідженням, містить нові теоретичні положення та висновки, наукові узагальнення щодо досліджуваного предмета та практичні рекомендації, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для науки цивільного права України.

На підставі викладеного є підстави вважати, що дисертаційне дослідження на тему: «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні», котре подано на здобуття освітнього (і водночас першого наукового) ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право за змістом, обсягом, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням та оформленням відповідають вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 р. Ознайомлення з дисертаційною роботою Марініч Жанни Сергіївни на тему «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття поліцейського в Україні», свідчить про доцільність присудження їй спеціалізованою радою наукового ступеня доктора

філософії в галузі права, оскільки вона набула теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності, оволоділа методологією наукової діяльності, а також здійснила власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Рівень виконання здобувачкою наукового ступеня поставленого наукового завдання є належним.

На підставі викладеного вважаю, що здобувачка вказаного наукового ступеня Марініч Жанни Сергіївни заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, а її дисертація заслуговує на позитивну оцінку з боку спеціалізованої вченої ради.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор
професор кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету
внутрішніх справ**

Кройтор В.А.